

Könyvtárak.hu – könyvtár- és olvasásnépszerűsítő portál

BÉKÉSINÉ BOGNÁR Noémi Erika – NAGY Andor

Bevezetés

Az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről¹ 60. § (3) g) pontja értelmében a könyvtárak és a társadalom közötti kapcsolat fejlesztése a Könyvtári Intézet feladatai közé tartozik. Az Intézet kiemelten figyel ennek a feladatnak az ellátására, ezért célul tűzte ki egy új könyvtári portál létrehozását és működtetését. A szakmai koncepció megtervezése és a honlapfejlesztés után 2020. március 3-án indítottuk el a *könyvtárak.hu* weboldalt azzal a céllal, hogy egyetlen közös hozzáférési pontot nyújtson a könyvtárak változatos szolgáltatásaihoz.

A weboldal célja, hogy a társadalom széles rétegei számára bemutassa a könyvtárakat és színes szolgáltatási palettájukat, felhívja a figyelmet a példaértékű könyvtári kezdeményezésekre, értesítést adjon a könyvtári fejlesztésekről, projektekről, könyvtári innovációkat mutasson be, valamint a könyvtárak digitális tartalmaihoz, a digitalizálás eredményeképp létrejött dokumentumokhoz (pl. tematikus könyvtári honlapok, digitális gyűjtemények, e-tananyagok) hozzáférést adjon. A honlap lehetővé teszi, hogy a felhasználók egy helyen böngészheszenek az ország különböző pontjain működő könyvtárak, a gyűjteményük és az általuk szervezett programok, események között. A honlapot felkeresők tájékoztatást kapnak a könyvtárak működéséről, megismerhetik a könyvtárakban folyó munkát és eredményeket, a könyvtári közösségeket, és így ráirányíthatjuk a figyelmet a könyvtárak közösségépítő szerepére is. A digitális tartalmak az egyes témák kutatói, a pedagógusok, és az adott téma iránt érdeklődők munkáját is segítik, egyetlen ponton bemutatva a magyar könyvtári rendszer ilyen irányú kezdeményezéseit. Célunk továbbá, hogy az oldalon a szülők, pedagógusok, vagy olvasmányt kereső kamaszok minőségi válogatást kapjanak a magyar nyelven megjelent gyermekirodalomból, segítve ezzel a választást az olvasmányok között. A *könyvtárak.hu* új felületet kínál a már évek óta nagy népszerűségnek örvendő *Veszi el egy könyvet!* játéknak is², és a *Kérdezd a könyvtárost!* szolgáltatás³ is elérhetővé vált innen is. A weboldal szlogenje – *Könyvtárak.hu: Tudás. Élmény. Kapcsolat.* – nemcsak a honlap, hanem az egész könyvtári rendszer sokszínű szolgáltatásaira is utal.

Az oldal a nagyközönséget, és nem a könyvtáros szakmát kívánja elsősorban megszólítani. Célcsoportjába tartoznak a jelenleg is aktív könyvtárhasználók, de azok is, akik csak ritkán, vagy egyáltalán nem veszik igénybe a könyvtári szolgáltatásokat, hiszen olyan innovációkat is lehetőségünk van bemutatni, amelyek szemléltetik az intézmények sokszínűségét, és felkelthetik irántuk az érdeklődést. Szeretnénk megszólítani mindenkit, akit érdekel a kultúra, így a könyvtári rendszer lehetséges együttműködő partnerintézményeit és dolgozóit (pl. oktatási és más kulturális intézményeket) is. Kiemelt figyelmet fordítunk az oldallal kapcsolatos marketingtevékenységre, ezért létrehoztunk a honlapra rendszeresen átirányító Facebook-oldalt (<https://www.facebook.com/konyvtarak.hu/>) is, amely elősegíti a weboldal új tartalmainak népszerűsítését, a célcsoportok tagjainak könnyebb elérését. Fontosnak tartjuk, hogy a látogatókat megszólító, aktivizáló posztokat tegyünk közzé. A tanulmány a honlap szakmai koncepcióját és menüpontjait, szolgáltatásait mutatja be részletesen.

A könyvtarak.hu projekt

Az előzmények

2019-ben a Könyvtári Intézet lehetőséget kapott arra, hogy a *Közyűjteményi Digitalizálási Stratégia megvalósítása a könyvtárakban* (KDS-K) projekt keretében létrehozzon egy olyan könyvtár- és olvasásnépszerűsítő portált, amelynek igénye már évekkel ezelőtt felmerült, csak a forrás hiányzott ahhoz, hogy egy valóban XXI. századi, modern weblapot alakíthassunk ki. Az elkészült honlap hiánypótló, ugyanis olyan új portál jött létre, amely életkortól, foglalkozástól, előzetes ismeretektől függetlenül mindenkihez szól, aki érdeklődik a kultúra iránt, – azokhoz is, akik használják és szeretik, ugyanakkor azokhoz is, akik nem feltétlenül ismeri a könyvtárak szolgáltatásait. A honlapnak egyfajta szemléletformáló szerepet is szánunk: frissességével – grafikájával, nyelvezetével, érdekességekkel, folyamatos aktualitásaival szeretnénk a könyvtári imázst is formálni. Hasonló kezdeményezésnek nevezhetjük a 2009-ben pilot projektként létrejött,⁴ és egészen a 2010-es évek végéig működő *konyvtar.hu* weblapot, amelynek létrehozását NKA-pályázati támogatás tette lehetővé. A *konyvtar.hu* 2019-re technológiájában elavult, továbbfejlesztésre nem volt lehetőség, valamint más funkciókkal és megoldásokkal rendelkezett, mint amit mi kívántunk kialakítani.

2019-ben kezdtük meg a munkát, az új honlap, a *könyvtarak.hu* mint projekt megvalósítása, a munkafolyamatok megtervezése és összehangolása nagy kihívást jelentett. Első lépésként meghatároztuk, mit szeretnénk elérni, és ehhez milyen munkafolyamatokra lesz szükség. A fejlesztésbe több külső partnert vontunk be, de természetesen a Könyvtári Intézet munkatársai tevékenyen részt vettek a honlap kialakításában és induló (majd jelenleg is, folyamatosan az aktuális) tartalommal való feltöltésében. A bevont partnerek többek között a webfejlesztésben, a grafikai tervezésben működtek közre, illetve a marketing és a nyomdai feladatokat végezték.

Egy új weblap létrehozása alapos tervezést igényel. Először is, meg kell határozni az oldal célközönségét, hiszen ez alapvetően befolyásolja az oldal arculatát, a tartalmát, és természetesen a marketingterv kialakítását is. Ezt a munkát egy külső partnerünk végezte el, aki a fejlesztés során végig együttműködött webfejlesztőnkkel (pl. a keresőoptimalizálás megvalósításában), annak érdekében, hogy a végeredmény pontosan illeszkedjen elképzeléseinkhez. Második lépésként ki kell alakítanunk az oldal céljához és célközönségéhez illeszkedő webdizájnt, oldalstruktúrát. Harmadik lépésként meg kell fogalmaznunk, milyen tartalmakat és szolgáltatásokat szeretnénk elérhetővé tenni a weblapon. Negyedik és ötödik lépésként ezeket meg kell terveznünk, és a fejlesztőkkel, valamint külső partnereinkkel együttműködve meg kell kezdenünk a megvalósítást.

Az arculat

 könyvtarak.hu

T U D Á S . É L M É N Y . K A P C S O L A T

1. ábra

A könyvtarak.hu logója

A *könyvtarak.hu* célját egy nagyon egyszerű, mégis sokatmondó szlogenben fogalmaztuk meg: *Tudás. Élmény. Kapcsolat.* Vagyis szeretnénk, ha a weblap egyszerre lenne tudáspont, élménypont és kapcsolópont. Ezt az elvárást szolgáltatásaink is tükrözik: *tudáspontként* tájékoztatást adunk a könyvtári rendszerről többek közt hírek és cikkek formájában, a *Ma-*

gyarországi Könyvtárak Adatbázisának kereshetővé tételével, a könyvtárak programjainak megjelenítésével. A *könyvtarak.hu* *élménypontként* is működik, hiszen amellet, hogy a nagyközönség érdeklődésére is számot tartó színes cikkeket közlünk az oldalon, és a gyermekirodalmi ajánlónkból is bárki kedvére válogathat, továbbvisszük a nagysikerű *Veszi el egy könyvet!* játékot, amely több mint 10 éve örvend nagy népszerűségnek, és remélhetőleg az új felületen még több könyvszerető ember kap kedvet a bekapcsolódáshoz. A *könyvtarak.hu* természetesen *kapcsolatpontként* is működik, az OSZK *Kérdezd a könyvtárost!* szolgáltatása közvetlenül is elérhető felületünkön, emellett tartalmaink alatt lehetőséget nyújtunk a hozzászólásra, és regisztrációt követően bárki küldhet be saját cikket, gyermekirodalmi ajánlást vagy más digitális tartalmat, ezeket pedig szakmai ellenőrzést és moderálást követően meg is jelenítjük.

A portál célját nem csupán annak szlogenjében, hanem arculatában is mindenképp szeretnénk volna megjeleníteni. A szlogenünkben kifejezett hármass funkciót (Tudás. Élmény. Kapcsolat.) a logónkban három színes pont jeleníti meg, és mint grafikai elem következetesen feltűnik a központi üzenetben (Könyvtárak. Pont. Neked.), a weblap Facebook-oldalának profilképében és természetesen azokon a szóróanyagokon (plakát és könyvjelző) is. A grafikai anyagok a *könyvtarak.hu* népszerűsítésére szabadon felhasználhatók, letölthetők a weblap láblécében található Könyvtáraknak (<https://konyvtarak.hu/informacio-konyvtaraknak/konyvtarakhu-nepszerusiteséhez-hasznalhato-anyagok>) menüpontból.

A weboldal szolgáltatásai

Térképes vizualizáció

Szolgáltatásainkat és adatainkat úgy szeretnénk volna megjeleníteni a *könyvtarak.hu*-n, hogy azok bárki számára átláthatók és könnyen elérhetők legyenek. Mivel országos szintű szolgáltatásokat kínálunk, ezért a térképes ábrázolás mellett döntöttünk. A főoldalon lévő Magyarország-térkép megyékre van bontva, és az egyes megyékre rákattintva a látogató számára olyan adatokat jelenítünk meg, amelyek földrajzi helyhez kötöttek. Az egyik ilyen adat a megyékben, illetve Budapesten található könyvtárak, a másik a beküldött könyvtári események, a harmadik pedig az „elveszített” könyvek száma. Az egyes adatokra rákattintva a weboldal az adott szolgáltatás

felületére irányítja a látogatót, ahol további részletes információk találhatók.

Folyamatosan keressük a magyarországi könyvtárak partnerségét, bármely intézmény számára lehetővé tesszük, hogy vezesse saját eseményeit egy Google-naptárban, amit integrálni tudunk a *könyvtarak.hu* programfigyelőjébe. Ugyanezen a térképes felületen megjelenik a látogatók számára az adott megyében „elveszített” könyvek száma is.

A COVID-19 világjárvány kapcsán létrehoztunk egy ideiglenes szolgáltatást is: a könyvtáraktól azt kérjük, küldjék be számunkra azokat a szolgáltatásaikat, amelyeket a kialakult helyzet idején is nyújtanak az olvasóik számára. Ilyen például a könyvek házhoz szállítása, az online mesefelolvasás vagy az elektronikus adatbázisaik távoli elérhetősége. Az egyes könyvtárak által nyújtott különleges szolgáltatásokat úgyszintén megyénként jelenítettük meg a térképes felületen.

A weboldal az IP cím alapján minden esetben megkísérli automatikusan megállapítani a látogató tartózkodási helyét, és a térképen alapesetben a település megyéjéhez tartozó szolgáltatásokat jeleníti meg. A *Könyvtár* menüpontban is így működik az adatok megjelenítése, a látogató számára a rendszer képes távolság szerint kilistázni az egyes könyvtárakat.

Könyvtáradatbázis

A *Magyarországi Könyvtárak Adatbázisa*⁵ a Könyvtári Intézet régóta működő szolgáltatása. Az adatbázis a teljességre törekvő igényével tartalmazza valamennyi Magyarországon működő könyvtár nevét és adatait (egyelőre az iskolai könyvtárak kivételével). Az adatbázisban az alapvető adatokon felül (könyvtártípus, elérhetőség, vezető neve stb.) sok más információt is tárolunk az egyes könyvtárakról; van adatunk például az intézmények gyűjtőköréről, elektronikus adatbázisairól, szolgáltatásairól, közösségi oldalairól stb. A *könyvtarak.hu*-n egy olyan felhasználóbarát felület kialakítását tűztük ki célul, amelyen egy komplex, nagyon sokféle adatot tartalmazó adatbázisban is könnyedén eligazodhatnak látogatóink. Annak ellenére, hogy a felületen nem jelenítjük meg az összes adatot, amely az egyes könyvtárakról rendelkezésünkre áll (ezek olyan adatok, amelyek a nagyközönség számára érdektelenek, például azonosítószám, szakmai információk), a látogatók nagyon sok mindent megtudhatnak egy-egy könyvtárról, és lehetőségeinkhez mérten ezeket az adatokat igyekszünk naprakészen tartani. Közös érdekünk, hogy az adatok frissek legyenek, ebben együttműködő

partnereink az egyes könyvtárak, akiknek közvetlen hozzáférést biztosítunk a *Magyarországi Könyvtárak Adatbázisához*, és az ott elvégzett módosításaik automatikusan átkerülnek a *könyvtarak.hu* könyvtáradatbázisába is.

Az új felület kialakításakor arra törekedtünk, hogy az érdeklődők a lehető legkevesebb kattintással érjék el az őket érdeklő információkat. Ennek érdekében a *Könyvtár* menüpontot⁶ megnyitva a látogató alapbeállításként a lakóhelyén elérhető könyvtárakat látja, még hozzá úgy, hogy a tartózkodási helyéhez legközelebb eső könyvtárak jelennek meg az oldal elején, és egy becslés is megjelenik arra vonatkozóan, hogy az adott könyvtár milyen távolságra helyezkedik el tőle. A helymeghatározást a rendszer a látogató IP címe alapján kísérli meg, amely az oldal tetején található *pozíció frissítése* gombra kattintva tovább pontosítható (ilyenkor az internetböngésző helymeghatározó szolgáltatása is aktiválódik). A *könyvtár-keresőben* lehetőség van könyvtárnévre, településre, megyére, gyűjtőkörre (pl. vallás) keresni, ezen felül szűkíthetünk a típusra (pl. szakkönyvtár) és a nyilvánosságra (nyilvános, korlátozottan nyilvános, zárt) is. Az egyes könyvtárak térképen is megjeleníthetők, így akár útvonaltervezésre is lehetőség van.

Hírek, érdekességek a könyvtárak világából

A *könyvtarak.hu* egyik kiemelt tartalomszolgáltatási pontja a könyvtárak, a könyvtárosságot és a könyvtártudományt bemutatni kívánó *Hír* menüpont,⁷ ahol arra törekszünk, hogy a portál minden célcsoportja számára kínáljon érdekes, hasznos információkat. Célunk, hogy bemutassuk a hazai és akár külföldi könyvtárak újdonságait, új szolgáltatásait, programjait, az intézményekben folyó innovatív munkát. Fontosnak tartjuk közreadni azt is, hogy a könyvtárakhoz mint szakértőkhöz milyen témában fordulhatnak a használók, mint például szakirodalmi hivatkozás, állhírek elleni küzdelem, digitális kompetenciafejlesztés, olvasásfejlesztés. A tartalom folyamatosan frissül, minden héten több új cikket is közzéteszünk, és mivel az írások a nagyközönségnek szólnak, törekszünk a könyvtári szaknyelvet mellőzni, helyette a laikusok számára is könnyen érthető nyelvezetet használni. A szöveges tartalmakat, ahol lehet, kiegészítjük képekkel, videókkal, továbbá infografikákat készítünk az információk könnyebb áttekinthetősége érdekében.

2. ábra

Infografika a könyvtárak szolgáltatásairól az új koronavírus-járvány idején.

Készítette: Békésiné Bognár Noémi Erika

A hírek fő tematikáját az általunk érdekesnek ítélt vagy a használók érdeklődésére számot tartó témák képezik. Ide tartoznak elsősorban a könyvtári újdonságok, szolgáltatások, érdekességek (pl. digitális labor, könyvtári szabadulószoza), a könyvtárismeretők (rég és új könyvtárak), a technológiai újítások és az új eszközök a könyvtárban (pl. 3D nyomtató, robotok) vagy az új könyvtárápületek bemutatása. A hírek alapjául olyan tartalmakat válogattunk, amelyek kurrens szakirodalmi cikkekből és egyéb könyvtári témákat felölelő – többnyire webes – forrásokból származnak. Fontosnak tartjuk, hogy a friss információk és az érdekességek mellett a könyvtárosság alapfogalmait, alapismereteit is bemutassuk látogatóinknak. Ennek érdekében hoztuk létre a „*Könyvtár 1x1*” című rovatot. A rovatban közérthető formában mutatjuk be a könyvtárismereti alapokat, a könyvtári rendszer működését és az egyes könyvtártípusok sajátos feladatait, a rendszerben elfoglalt helyüket. A hírek címkézés által lesznek könnyen visszakereshetők.

Infografikák a könyvtári rendszerről

A magyar könyvtári rendszer kiterjedtségét („minden településen elérhető könyvtár”), a gyűjtemények nagyságát („8000 könyvtár, 150 millió dokumentum”), az elérhető friss dokumentumok imponáló számát („évente 1,8 millió új dokumentum”), a szolgáltatásokról szóló fontosabb, érdekesebb összefoglaló adatokat, illetve a könyvtárak használatára vonatkozó alapinformációkat (pl. „Tudtad? Minden nyilvános könyvtár helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek!”) szerettük volna kiemelten megjeleníteni a honlapon, és úgy gondoltuk, az infografika szolgálja legjobban ezt a törekvésünket.

3. ábra

Érdekes statisztikai adatok a könyvtárakról
a könyvtarak.hu-n

A grafikák, amelyek a főoldalon folyamatosan változnak, jellemzően a 2018-as könyvtári és a 2017-es iskolai könyvtári statisztikai adatok alapján készültek. A grafikák színei utalnak a logóban szereplő „tudás, élmény, kapcsolat” hármására, alátámasztva a szlogent adatokkal.

Kérdezd a könyvtárost!

A *könyvtarak.hu* főoldaláról érhető el a „Kérdezd a könyvtárost!” szolgáltatás. Fontosnak tartottuk, hogy távoli eléréssel is „élővé” tudjuk tenni az olvasó és a könyvtáros közötti kapcsolatot, ezért a honlapon helyet kapott az Országos Széchényi Könyvtár ingyenes, beiratkozáshoz nem kötött online tájékoztató szolgáltatása is. A nemzeti könyvtár gyűjteményéről, adatbázisairól és szolgáltatásairól űrlap kitöltésével lehet érdeklődni, a szaktájékoztatók a kérdés összetettségétől függően, a lehető legrövidebb időn – maximum két munkanapon belül – választ adnak a feltett kérdésekre.

Digitális könyvtár

A könyvtárakban és a könyvtári funkciót is ellátó közgyűjteményekben született digitális gyűjteményeket a *könyvtarak.hu* a *Digitális könyvtár* menüpont alatt mutatja be.

A menüpontot a portál egyik legfontosabb elemének tartjuk, mivel láthatóvá teszi a könyvtári rendszer azon tartalmait és szolgáltatásait, amelyek nemcsak hagyományos módon, az intézmények falain belül érhetők el. A felhasználók egyre erősödő igénye az online szolgáltatások iránt a COVID-19 járvány idején a könyvtári területen is a figyelem középpontjába helyezte a távoli elérésű tartalomszolgáltatást. Az elmúlt mintegy másfél évtizedben hatalmas mennyiségű digitális szöveg, szépirodalom és szakirodalom, kisebb részben más típusú dokumentum került fel a világhálóra, a közgyűjteményekben pedig elkezdődött a digitalizálás óriási léptékű és rejtett nehézségeket is hordozó munkája, amely újfajta felelősséget jelent a könyvtárak, a levéltárak és a múzeumok számára. Különösen fontos tény, hogy a digitalizálás révén a széles nyilvánosság elé lehet tární a gyűjtemények legféltettebb, ugyanakkor sokszor nagy érdeklődést kiváltó ritka vagy egy példányban létező dokumentumait is. Az interneten elérhető vagy zárt hálón közzétett, különböző keresési lehetőségekre felkészített archívumok, katalógusok, egyéb adatbázisok részben tehermentesíthetik a közgyűjtemények munkatársait (vö.: olvasói kérések). A közgyűjtemények számára ugyanakkor nemcsak az ún. állományvédelmi digitalizálás és a digitalizált gyűjteményekre épülő szolgáltatások, adatbázisok létrehozása jelent feladatot, hanem az elektronikus forrásokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos marketingtevékenység ellátása is.

A digitalizált szövegek (pl. kéziratok, régi könyvek), képek (pl. régi fényképek, metszetek), hangzó anyagok (pl. korai felvételek, ritkaságok) lehetővé teszik azt is, hogy egy-egy meghatározott szempont, aktualitás vagy valamely más szellemi szervező erő mentén, hozzáadott értékekkel – keresetheység, célirányos újabb digitalizálások, multimédia-elemek stb. – kiegészülve, jól definiált, jól szerkesztett kisebb-nagyobb tematikus összeállítások is létrejöhessenek. Az így megszülető honlapok közvetlenül is segíthetik a pedagógusok (vö. interaktív tábla), de a közoktatás és a felsőoktatás, valamint a könyvtárügy minden szereplőjének munkáját is. Ez a lehetőség azonban sokrétű új feladatrendszert és bizonyos attitűdváltást is igényel a közgyűjteményekben dolgozóktól, annál is inkább, mert a technikai fejlődéssel együtt,

sok tekintetben szinte észrevétlenül változtak meg az olvasói szokások és a kultúra „fogyasztásának” módjai is.⁸ Azaz ezeknek a tartalmaknak a jelentősége több szempontból is megragadható, amelyek közül a használók közvetlen megszólítása csak az egyik.

A *Digitális könyvtár* menüpontban közzétett tartalmak között lehetőség van egyszerű keresésre, így lehet keresni címre, kiadó intézményre vagy szervezetre, de ezeken felül más szűrési lehetőségeket is biztosít a felület. Kereshetünk digitális tartalmakat aszerint, hogy milyen történelmi időszakot dolgoznak fel (pl. őskor, ókor, középkor), továbbá kereshetünk műfaj alapján is (pl. online tananyag, virtuális kiállítás). Ezen felül az egyes tematikus oldalakat besoroltuk aszerint is, hogy mely földrajzi területtel foglalkoznak (pl. Európa, Afrika), illetve, hogy milyen tárgykört dolgoznak föl (pl. magyar nyelv, magyar történelem), valamint az egyes gyűjteményeknek adott címkék között is böngészhet a látogató.

Gyermekirodalmi ajánló

A *Könyvtárak.hu* gyermekirodalmi ajánlója a Könyvtári Intézet által régóta működtetett szolgáltatás továbbfejlesztéseként jött létre. A megújult külsővel, új szolgáltatásokkal jelentkező adatbázis célkitűzése a régi: válogatás a magyar nyelven megjelent gyermekirodalomból, amely rövid annotációival hasznos kalauza lehet könyvtárosoknak, szülőknek, óvónőknek, tanítóknak és gyerekolvasóknak a gyermek- és ifjúsági könyvek útvesztőjében. A szolgáltatás nem csupán új külsőt kapott, hanem funkcionalitásában is jelentősen megújítottunk. Terveink szerint a jövőben rendkívül részletes könyvadatlapokkal találkozhatnak a látogatók. Célunk egy olyan adatbázis létrehozása volt, amelyben az egyes gyermekirodalmakról nemcsak az alapadataik lelhetők fel (szerző, cím, korosztály stb.), hanem sok más olyan információ is, amely megkönnyíti a látogató számára a megfelelő mű kiválasztását. Azoknak a műveknek az esetében, amelyekből készült film vagy filmes könyvelőzetes (trailer) – amely manapság egyre népszerűbb –, kiegészítő adatként igyekszünk közreadni a könyv alapján készült film IMDb (filmes információs adatbázis) vagy a filmes előzetes linkjét is. Ezen felül tervezünk megjeleníteni az egyes könyvek adatlapján a műből származó idézeteket, a könyv tartalomjegyzékét, néhány oldalt a műből (beleolvasó), a könyv elnyert díjait stb. A *Könyvtárak.hu* gyermekirodalmi adatbázisának értékét két tényező adja: egyrészt a sokféle rendelkezésre álló információ a könyvekről és a sok szempontú visszakeresés lehetősége (életkor, műfaj,

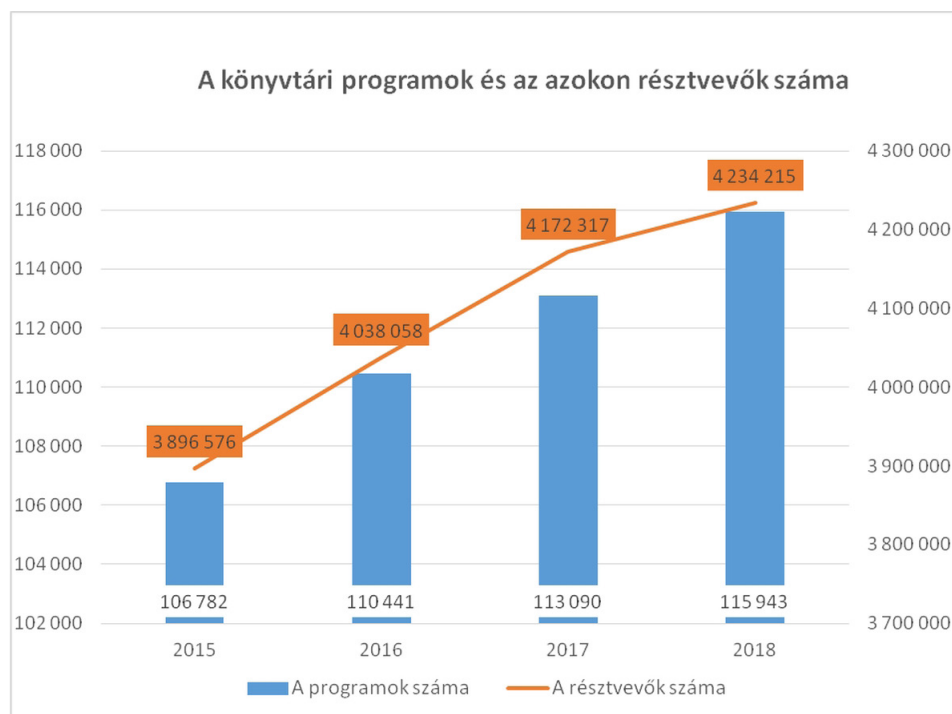
nem, illusztrátor, kulcsszó stb.), másrészt az, hogy az adatbázisban szereplő színvonalas műveket könyvtárosok, elsősorban gyerek-könyvtárosok válogatják, akik nemcsak első kézből ismerik a gyermekirodalom piacát és az olvasói igényeket, de a könyveket kezükbe is veszik. Ez a módszer teszi lehetővé, hogy olyan, szakemberek által ajánlott könyvek szerepeljenek a kínálatban, amelyeket gyerekek, szülők, pedagógusok vagy akár iskolai könyvtárosok is bátran választhatnak. További újdonság, hogy az új felületen a látogatók már nem életkori tartományok (pl. 5–8 év), hanem konkrét életkor(ok) megadásával szűrhetnek a találatok között, így némiképp pontosabbá tudtuk tenni az ajánló működését.

Programok a könyvtárban

A könyvtárak információhoz való hozzáférést biztosító és kulturális örökséget megőrző, feldolgozó és szolgáltató helyként való működése mellett egyre inkább jellemző az, hogy közösségi térként, találkozóhelyként, az élethosszig tartó tanulás helyszínként, az alkotás, a kreativitás, inspiráció helyeként tekintünk rájuk. Kiszélesedett a programpalettájuk, sokféle típusú és számos célcsoportnak szóló rendezvény található meg az intézményekben.

A 2015-től 2018-ig folyamatosan növekvő program- és résztvevőszám jellemzi a könyvtári rendszert. Az erről készült diagramon látszik, hogy 2015-ben 106 782 eseményt, míg 2018-ban már 115 943 rendezvényt tartottak, amely 8,6%-os emelkedést jelent. A résztvevőszám is több mint 335 ezerrel emelkedett, és meghaladta a 4,2 millió főt.

A folyamatosan növekvő eseményszám miatt is fontosnak tartottuk a könyvtári programok megjelenítését a *Könyvtárak.hu*-n. A menüpont tartalmának alapja és egyben előzménye a Könyvtári Intézet *EseményFigyelő*,⁹ események az ország könyvtáraiban elnevezésű szolgáltatása, amely 2013 decemberében indult.¹⁰ Az Intézet munkatársai az elmúlt 5 évben 53 könyvtár (köztük a megyei hatókörű városi könyvtárak, az országos szakkönyvtárak, az egyetemi könyvtárak és az Országos Széchényi Könyvtár) honlapját tekintették át heti rendszerességgel, és a közreadott programokat gyűjtötték össze a programnaplóba. A honlapok figyelése mellett a Katalist levelezőlistán közzétett események és néhány olyan intézmény programjai is megjelentek, akik megosztották saját naptárjukat az Intézettel. A *Könyvtárak.hu*-n a Könyvtártudományi Szakkönyvtár honlapján elérhető program-előrejelző szolgáltatást kibővített funkciókkal tettük elérhetővé. Többféle keresési le-

4. ábra

A könyvtári programok és résztvevők számának alakulása Magyarországon. Forrás: a szerzők saját szerkesztése

hatóságot építettünk be, amellyel időpontra, megyére vagy településre is lehet szűrni a találatokat. A könyvtárak számára lehetővé tettük saját eseménynaptárunk megosztását, így a csatlakozók programjai is automatikusan megjelennek a honlapon. A cél, hogy minél több magyarországi könyvtár programjai megjelenjenek, és a nagyközönség (a használók, a fenntartók, a döntéshozók, a lehetséges együttműködő partnerek) megismerhesse, hol, milyen rendezvényeket kínálnak, és milyen sokféle eseményen (foglalkozásokon, kiállításokon, képzéseken stb.) vehet részt, aki felkeresi a könyvtárat.

Vesséts el egy könyvet!

A nagyszerű „Vesséts el egy könyvet!” játékot a *BookCrossing*¹¹ elnevezésű külföldi minta alapján Magyarországon az orosházi Justh Zsigmond Városi Könyvtár indította útjára 12 éve, 2008-ban. A játék célja az olvasásnépszerűsítés, a könyvek megszeretése másokkal. A „Vesséts el egy könyvet!” olyan játék, amelybe bárki bármikor bekapcsolódhat, aki a könyvek segítségével szeretne kapcsolatot teremteni másokkal, vagy szeretné megosztani az olvasás élményét, aki felesleges könyveitől hasznos és környezetbarát módon szeretne megválni, valamint aki szeretne örömet szerezni másoknak a játék élményé-

vel és egy jó könyvvel.

A játék indulásakor – hogy az elején legyen mit elveszíteni és ezzel együtt a köztudatban is jobban elterjedjen a játék – kiadókkal és közismert emberekkel, írókkal működött együtt az orosházi könyvtár, akik dedikált könyvvel támogatták az ötletet. Az évek során számos hazai könyvtár is csatlakozott hozzánk.¹² 2008-tól 2020-ig a *konyvtar.hu* portálon volt elérhető, a *konyvtarak.hu*-ra már kibővített funkciókkal vettük át a játékot, és megújult, modern dizájnt és környezetet készítettünk. Újítás például az elvesztett könyvek Facebook-megosztási lehetősége, a könyvek több szempontú kereshetősége és az elvesztett könyvek kísérőlapján a QR-kód elhelyezése, amely megkönnyíti a dokumentum megjelölését a megtalálás tényének regisztrálását az oldalon. Törekedtünk arra, hogy a felületet a régi könyvtárportálon lévő struktúrában és szerkezetben alakítsuk ki, hogy a játék korábbi résztvevői számára ne okozzon nehézséget az átállás. Szeretnénk, ha az új honlapon, marketingtevékenységünk eredményeképp, az elvesztett könyvek száma növekedne, és a megtalált könyvek újra-elvesztését tudnánk ösztönözni. A minden évben megvalósuló *Nagy Könyvelhagyó Hétvégé*hez is csatlakozni fogunk, a honlappal népszerűsíteni azt. A játék folyamatának megismerése és a játékban

való részvétel megkönnyítése érdekében infografika formájában mutatjuk be a könyvkeresés és a könyv elvesztésének lépéseit.

Az első hónap eredményei

A *könyvtarak.hu* látogatottságát a Google Analytics alkalmazással követjük nyomon. A weboldalt az elindításának első hónapjában, 2020 márciusában 39 550 egyedi látogató kereste fel, és közel 80 ezer oldal-megtekintés történt. A legtöbb látogató Magyarországról érkezett, de a határon túli magyarok körében is hamar népszerűvé vált a weblap, megközelítőleg 1000–1000 látogatónk volt Romániából és az Egyesült Államokból, de több százan érkeztek Szlovákiából, Szerbiából, Ukrajnából, Németországból, az Egyesült Királyságból, Ausztriából és Hollandiából is. A legtöbben asztali számítógépről keresték fel az oldalt, de a látogatóink 25%-a valamilyen mobil-eszközt használt. Az első hónapban a nők látogatók legnagyobb arányban a weboldalt. A látogatók 8,46%-a 18–24 év közötti, 21,79%-a 25–34 év közötti, 19,23%-a 35–44 év közötti, 20,76%-a 45–54 év közötti, 14,42%-a 55–64 év közötti, 15,33%-a pedig 65 év fölötti, így elmondható, hogy sikerült minden korosztálynak felkeltenünk az érdeklődését az új honlap iránt. Van adatunk arról is a Google mérései alapján, hogy milyen érdeklődési körű emberekhez jutottunk el elsősorban. A látogatóink legnagyobb bázisát a média és szórakozás, ezen belül is a könyvek iránt érdeklődők adták az indulás első hónapjában. Őket követték a sütés, főzés, majd az életmód, politika, vásárlás iránt érdeklődő internethasználók.

A *könyvtarak.hu* elindulásának híre jelentős súllyal jelent meg a médiában a sajtóközleményünk hatására; már több mint 100 különböző felületen adtak hírt a weblapról, ezek közül talán a legjelentősebb az M1 tévécsatorna, ahol a *Ma Reggel* műsor vendégei voltunk. A *könyvtarak.hu*-ról és a könyvtárak megváltozott szerepéről beszélgettünk a műsorvezetővel,¹³ de két alkalommal foglalkozott a weboldallal a Kossuth Rádió, valamint a Karc FM is. A *könyvtarak.hu* Facebook-oldala követőinek száma dinamikusan emelkedik (május 4-ig 903 követővel rendelkezett), az ott megosztott tartalmaink átlagosan 5–15 ezer felhasználót érnek el, az egyes bejegyzéseinket átlagosan 40-en osztják meg saját oldalaikon.

A könyvtarak.hu jövője

A *könyvtarak.hu* nem könyvtárszakmai portál. Tartalmainkkal valószínűleg elsősorban a kultúra, a kulturált szórakozás iránt fogékonyabbakat tudjuk megszólítani, de célközönségünknek ennél a társadalom sokkal szélesebb szeletét tekintjük, hiszen szolgáltatásokat nyújtunk gyerekeknek, szülőknek, pedagógusoknak, szórakozási és tanulási lehetőséget keresőknek egyaránt, és felületünkre csak olyan cikkek és hírek kerülhetnek ki, amelyek a nagyközönség érdeklődésére is számot tarthatnak. Nagy kihívás volt számunkra – és néha a mai napig megküzdünk vele –, hogy könyvtárosként ne egy könyvtárosoknak, és ne is kizárólag az aktív könyvtárhasználóknak szóló weboldalt készítsünk, és ne tegyünk közzé olyan tartalmakat, amelyek csak egy szűk réteget érdekelhetnek.

A jövőben szeretnénk továbbfejleszteni szolgáltatási kínálatunkat, célunk, hogy egyre fejlettebb és különlegesebb funkciókat biztosítsunk. Arra törekszünk, hogy olyan platformmá váljunk, amelyen egyre több könyvtár, egyre sokrétűbb, színesebb kínálatot nyújt.

A könyvtárak online szolgáltatásait igyekszünk minél hangsúlyosabban megjeleníteni, hiszen a távoli elérési szolgáltatások biztosításával javítani tudják használati mutatóikat is. Célunk, hogy a nem könyvtárhasználók számára is sokkal láthatóbbá váljék a könyvtári rendszer sokszínűsége, így szélesebb körben ismert és használható legyen az a rengeteg könyvtári szolgáltatás, digitális gyűjtemény, tematikus kiállítás, amely ma jellemzően elsősorban helyi szinten érvényesül, a könyvtárak helyi olvasói körében.

A látogatók számára már most is többféle lehetőséget nyújtunk saját tartalmaik közzétételére. Bárki küldhet be híreket, javasolhat könyvet a gyermekirodalmi ajánlónkba vagy a digitális könyvtárunkba. Ezen felül a legtöbb tartalmunknál hozzászólási lehetőséget is biztosítunk, a könyvtárak pedig megoszthatják velünk saját naptárukat, amely alapján programjaikat megjelenítjük programfigyelőnkben. A jövőben tovább szeretnénk erősíteni a látogatók együttműködését a közös tartalomépítésben, így például tervezünk lehetőséget biztosítani arra, hogy az egyes könyvtárak feltölthessék saját készítésű képeiket a könyvtárról, a könyvtár eseményeiről.

Folyamatosan törekszünk partneri kapcsolatok kialakítására a könyvtárakkal, már most is többen vannak, akik megosztották velünk naptárukat, tartal-

maikat, cikkeiket. Nagyon sokan voltak partnerek a COVID-19 járvány idején létrehozott speciális online könyvtári szolgáltatásokat összegyűjtő térképes adatbázisunk tartalommal való megtöltésében, de említhetnénk az orosházi Justh Zsigmond Városi Könyvtárat is, amely az elmúlt 12 évhez hasonlóan folytatja a könyvelhagyó játék szervezését, népszerűsítését.

Egy olvasást és könyvtárat népszerűsítő oldalt hoztunk létre, de az olvasás és a könyvtár széleskörű népszerűsítése csak úgy működhet, ha nemcsak az egyébként is olvasó és könyvtárhasználó embereket tudjuk megszólítani, – így ennek a célkitűzésünknek szeretnénk elsősorban a jövőben is megfelelni.

Jegyzetek

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. 60. § 3) bekezdés == Hatályos jogszabályok gyűjteménye [online] Budapest: Wolters Kluwer. Hozzáférhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700140.TV> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Könyvtarak.hu [webhely]. Veszíts el menüpont. Veszíts el egy könyvet! aloldal. Budapest: Könyvtári Intézet [2019.] Hozzáférhető: <https://konyvtarak.hu/veszits-el-egy-konyvet> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Könyvtarak.hu [webhely]. Kérdezd a könyvtárost menüpont. Budapest: Könyvtári Intézet [2020.] A menüpont az Országos Széchényi Könyvtár Kérdezd a könyvtárost! szolgáltatásához vezet. Hozzáférhető: <https://konyvtarak.hu/kerdezze-a-konyvtarost> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- KARDOS András. Konyvtar.hu. == Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 18. (2009) 5., p. 18-21. ISSN 1216-6804
- A Magyarországi Könyvtarak Adatbázisa == A Könyvtári Intézet honlapja. Információs szolgáltatás aloldal [online]. Budapest: Könyvtári Intézet, cop. 2018. Hozzáférhető: <https://www.ki.oszk.hu/informacioszolgalattas/magyarorszagikonyvtarak-adatbazisa> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Könyvtarak.hu [webhely]. Könyvtár menüpont. Könyvtár keresése aloldal. Budapest: Könyvtári Intézet [2020.] Hozzáférhető: <https://konyvtarak.hu/konyvtarkereso> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Könyvtarak.hu [webhely]. Hír menüpont. Hírek aloldal. Budapest: Könyvtári Intézet [2020.] Hozzáférhető: <https://konyvtarak.hu/hirek> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- SUDÁR Annamária. Magyar nyelvemlékek az interneten. == Tudományos és Műszaki Tájékoztatás [online], 57. (2010) 11-12. Hozzáférhető: http://tmt-archive.omikk.bme.hu/print.html?id=5418&issue_id=521.html [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Események az ország könyvtáraiban [elektronikus dok.]: Eseményfigyelő == A Könyvtártudományi Szakkönyvtár honlapja. Budapest: Könyvtári Intézet, 2018. Hozzáférhető: <https://www.ki.oszk.hu/konyvtar/esemenyek-az-orszag-konyvtaraiban> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- KIS Klára [et al.]. Eseményfigyelő a Könyvtártudományi Szakkönyvtár honlapján == Könyvtárvilág [online], 2. (2014) 2. Hozzáférhető: <https://mke.info.hu/konyvtarvilag/2014/04/esemenyfigyelo-a-konyvtartudomanyi-szakkonyvtar-honlapan/1397/#more-1397> [Megtekintve: 2020.03.24.]
- BookCrossing [webhely]. Watford City: BookCrossing.com, cop. 2001-2020. Hozzáférhető: <https://www.bookcrossing.com> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Veszits el egy könyvet! [blog]. == A Justh Zsigmond Városi Könyvtár, Orosháza honlapja. Orosháza: Justh Zsigmond Városi Könyvtár, [s.a.] Hozzáférhető: <https://www.justhvk.hu/blog/?p=521> [Megtekintve: 2020.05.20.]
- Könyvtarak. Pont. Noked! [videó] Elindult a könyvtarak.hu. A Ma délelőtti vendége: Nagy Andor és Békésiné Bognár Noémi könyvtárosok, OSZK Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztálya. [A Híradó 2020. márc. 6-i adása] == Hirado.hu [honlap]. Budapest: Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. [s.a.] Hozzáférhető: https://hirado.hu/belfold/video/2020/03/06/konyvtarak-pont-neked-elindult-a-konyvtarak-hu?fbclid=IwAR0irg_X9qW9BGEnCvcwKxbjwKDdcOFIhE8cHY_ubYHtqPvH5RLF9cjtFYI [Megtekintve: 2020.05.20.]

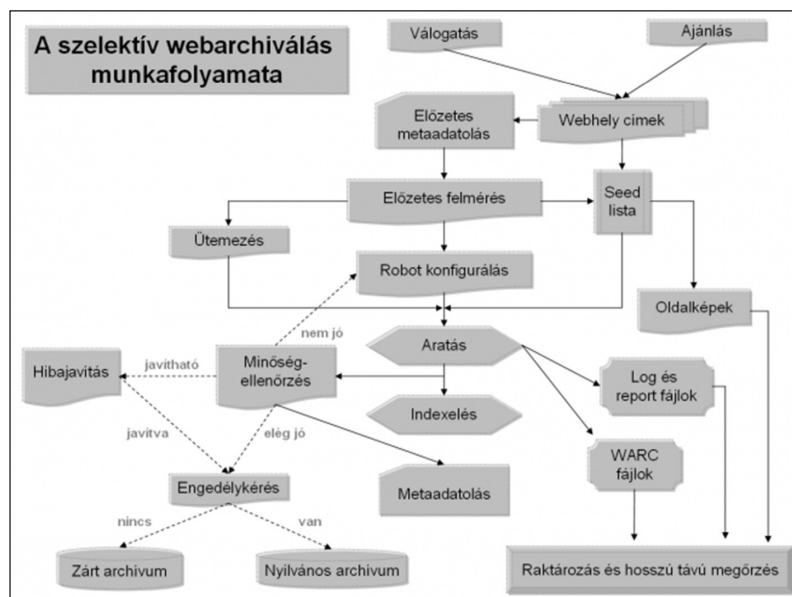
Nyilvánosan is elérhetővé és interaktívává vált az OSZK webarchívuma

2020 márciusától az OSZK webarchívuma nyilvánosan is elérhetővé és interaktívává vált.

2019 végén a webarchiválási tesztprojekt keretében a nemzeti könyvtár már mintegy 250 ezer webhelyet, 35 terabájt összmennyiségű adatot mentett le. A webarchívum azzal a céllal jött létre, hogy reprezentatív képet nyújtson az egy adott időszakban nyilvánosan elérhető, a magyar közönségnek szánt és a kulturális örökség részét képező online tartalomkínálatról, a hungaricumok körébe tartozó elektronikus anyagokról.

Az eltárolt fájlok és URL-címek száma megközelíti a 600 milliót.

A nemrégiben megújult oldalon a webarchívum és a projekt bemutatása mellett külön érhetők el tartalmak a felhasználók, a tartalomgazdák, a téma iránt érdeklődő szakemberek és az újságírók számára. Egy űrlapot kitöltve bárki javasolhatja mindazokat a magyar webhelyeknek, online információforrásoknak az aratását, amelyeket érdemesnek tart hosszú távon is megőrizni.

A „webaratás” jelenleg azokat szervereket érinti, ahonnan technikailag biztosítható a tartalom automatikus lementése, vagyis a gyűjtés során a könyvtár figyelembe veszi az adott webhely tulajdonosa által beállított korlátozásokat.

A magyar weboldalak tömeges mentésének lehetőségét az Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztéséhez szükséges források biztosításáról szóló 1605/2016. (XI. 8.) kormányhatározat alapján kidolgozott Országos Könyvtári Rendszer (OKR) fejlesztési programja biztosítja.

(Forrás:oszk.hu, 2020.04.01.)